

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ГА "САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ", МГА "ЗБС" БАЦЬКАЎШЧЫНА"

■ АЎТОГРАФ

Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК:

«...Наша літаратура – лепшая ў свеце»

– Шаноўны Леанід Васільевіч, у некалькіх нумарах часопіса «Дзеяслоў» друкавалася Ваша лірычнае эсэ, прысвечанае цяперашняй сталіцы Літвы «У Вільні і больш нідзе». Чым прывабіла Вас менавіта Вільня? І яшчэ – чытачам цікава: ці выйдзе эсэ асобнай кніжкай і калі?

– Мяне заўсёды чаравала само гэта слова – Вільня; доўгія-доўгія гады я любавалася ім, нібыта каштоўным каменчыкам. У дзяцінстве, калі расказвалі пра Вільню, я любіў слухаць. У час, калі працаваў у менскім выдавецтве «Мастацкая літаратура», распытваў пра Вільню ў Максіма Танка!

Аднойчы з заходнебеларускіх выданняў даведаўся, што ў 1936 годзе з Вільні ў мой родны Давыд-Гарадок прыежджаў Антон Луцкевіч. Наш знакаміты палітык і публіцыст праводзіў у цэнтры Давыд-Гарадка, на Замкавай гары, археалагічныя раскопкі. Вядома ж, гэта мяне зацікавіла, і мне захачелася праз Вільню паглядзець на Давыд-Гарадок, на Беларусь, на Антона Луцкевіча, на нашу гісторыю і літаратуру... Так і пачалося яно – павольнае вывучэнне Вільні, перш за ўсё беларускіх мясцін гэтага дзівоснага места. Я прыдумаў паняцце *вільнязнаўства* і лічу, што яно павінна стаць уступам да беларускага краязнаўства. І наогул, нашы дзеці павінны ў школе вывучаць такую навуку – *вільнязнаўства*... Места Гедыміна і асапада новай творчасці – вось тыя ростані, на якіх прыемна знаходзіцца...

Вільня, старасць маю забяры;
Кінь яе тут, у лукішскім двары;

Л. Дранько-Майсюк

Кінь яе там, за гарой Гедыміна...
Там, дзе радзіма, там і чужына!

Вільня, я твой непрыдуманы госць!
Службу згубіў і згубіў маладосць,
Але пакінуў сабе назаўжды
Ганны Святое агонь малады...

Вы пытаецеся, ці выйдзе мая віленская проза асобнай кніжкай? Спадзяюся, што выйдзе.

– У межах кампаніі «Будзьма бе-

ларусамі!» Вы (разам з Эдуардам Акуліным) часта сустракаецеся з чытачамі, з творчымі візітамі наведваеце бібліятэкі, ВНУ, школы, каледжы, ліцэі... Які ён, сучасны чытач? Якія пытанні задаюць на літаратурных сустрэчах?

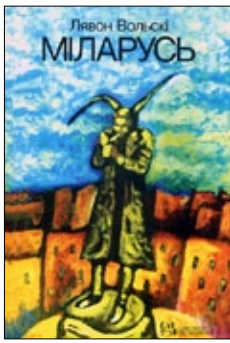
– Гэта вельмі добра, што ёсць такая кампанія «Будзьма беларусамі!» і, вядома ж, добра, што ёсць магчымасць сустракацца з чытачамі, аматарамі літаратуры. Наша мэта нагадваць людзям: беларуская літаратура выдатная, яе трэба любіць і чытаць, каб зразумець, што такое беларуская душа! Для мяне асабіста наша літаратура – лепшая ў свеце! І, дзякуй Богу, ёсць чытачы, якія падзяляюць гэту філасофію.

(Працяг на стар. 7)

Даведка «Кніганошы»:

Леанід Дранько-Майсюк – паэт, празаік, эсэіст, перакладчык. Аўтар кніг «Вандруўнік», «Тут», «Над пляцам», «Акропаль», «Стомленасць Парыжам», «Гаспода», «Паэтаграфічны раман», «Вершы. Каханне. Проза», «Цацачная крама», «Анёлак і я» і інш. Нарадзіўся ў 1957 годзе ў Давыд-Гарадку. Жыве ў Мінску.

■ МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

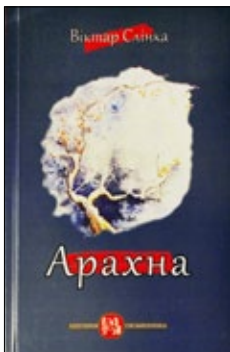
Лявон Вольскі. Міларусь: апаবাদанні, аповесць. – Мінск: Медіал, 2011. – 180 с.: іл. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў, «Кнігарня пісьменніка», выпуск 11.)

Гэта першы пражайчы зборнік вядомага музыкі і спевака, лідара знакамітых гуртоў «Мроя», «NRM», «Крамбамбуля» Лявона Вольскага «Міларусь». У яго ўвайшлі 13 аповедаў і аповесць «Пакуль сабачка жывы» – пражайчыны творы Вольскага, пачынаючы з 80-х гадоў і да нашага часу. «Прачытаўшы кнігу, людзі змогуць ачунацца ў дэкаватую атмасферу 1990-2000-х гадоў, – кажа Лявон Вольскі. – Там ёсць і брудныя вуліцы, і бітае шкло, шмат таго, чаго зараз ужо і няма... Людзі ходзяць на канцэрты, каб атрымаць нейкія эмоцыі. Аднак пакуль існуюць «чорныя спісы», канцэртаў амаль няма, дык кожны можа купіць сабе кнігу і пачытаць. У кнізе сабраныя вельмі розныя творы: ад зусім старых да апошніх».

Аксана Данільчык. Сон, які немагчыма забараніць: вершы. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 168 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; 12.)

Новая кніга Аксаны Данільчык – гэта актуальная еўрапейская паэзія з глыбока асабістымі, але зразумелымі і блізкімі кожнаму, хто спрабуе адказаць на вечныя пытанні, вобразамі, думкамі і ідэямі, якія складаюцца ў ланцужок рэфлексій, знакавы для арыгінальнай эстэтыкі паэтыкі. Змешчаныя ў кнізе пераклады з італьянскай мовы сведчаць пра шматграннасць творчага жыцця аўтара.

Віктар Слінка. Арахна: вершы, эсэ, паэма. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 204 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 13)

Зборнік В. Слінкі склалі медытаўная лірыка, эсэ і паэма «Жбан, вада». Паэт лічыць сябе прадаўжальнікам традыцый, закладзеных у сучаснай беларускай літаратуры Алесем Разанавым. У чытачоў ёсць магчымасць пагадзіцца з гэтым альбо... аспрэчыць.

Алесь Дуброўскі-Сарочанкаў. Эстэтыка маўчання: вершы, паэма. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 88 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 14.)

Першы зборнік паэзіі Алеся Дуброўскага-Сарочанкава – «Паміж небам і багнаю» – выйшаў у 1997 годзе ў «Бібліятэцы часопіса «Маладоць». Новая кніга адрозніваецца шырынёй дыяпазону інтанацый: ад іроніі (раздзел «Пародыі без арыгі-

налаў») да філасофска-багаслоўскай сур'ёзнасці (лірычная паэма «Новае неба»). Пры гэтым праз усю кнігу праходзіць адзін матыв – Слова і маўчанне...

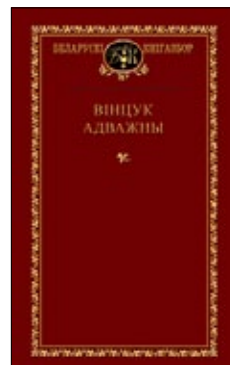
Мартысевіч Марыя. Амбасада: вершы свае і чужыя. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 120 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 15).

У другую кнігу Марыі Мартысевіч увайшлі яе ўласныя вершы і вершы замежных паэтаў, пераствораныя ёй па-беларуску. Кніга таксама змяшчае два адносна вялікія тэксты: другое (папраўленае і дапоўненае) выданне паэмы «Сястра Зоя і Канец Свету» і новую драматычную паэму «Амбасада». Паводле меркавання аўтаркі, рэйтынгавы серыял з такой назвай можна было б зняць у Беларусі.

Эдгар По. Маска чырвонае смерці: выбраныя навелы, вершы, эсэ. Пераклад з англійскай. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 472 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; Бібліятэка часопіса «ПрайдзіСвет» «PostScriptum».)

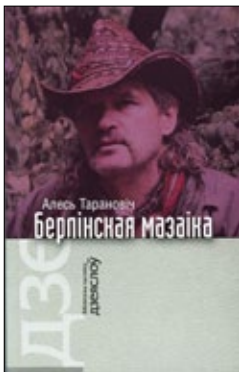
У зборнік Эдгара По «Маска Чырвонае Смерці» ўключаныя не толькі шырока вядомыя дэтэктывы – адны з першых узораў гэтага жанру ў сусветнай літаратуры – і жажлівыя апаবাদанні («арабескі»), але і значна менш вядомыя гратэскі пісьменніка – творы, што паказваюць «бацьку дэтэктыву» зусім з іншага, іранічнага, боку. У кнігу таксама ўвайшлі вершы і два самыя вядомыя эсэ Эдгара По – «Паэтычны прынцып» і «Філасофія кампазіцыі». Абсалютная большасць змешчаных у зборніку перакладаў друкуецца ўпершыню.

Адважны Вінцук: выбраныя творы. Укладанне, прадмова, каментар Ірыны Багдановіч. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 592 с.: [8] с. іл. – («Беларускі кнігазбор»: Серыя 1. Мастацкая літаратура).

Кнігу склалі найбольш значныя творы вядомага беларускага пісьменніка-святара, айца-марыяніна Язэпа Германовіча (1890–1978), што ўвайшоў у беларускую літаратуру пад псеўданімам Вінцук Адважны. Шматграннасць яго творчай асобы выяўляюць творы паэзіі, прозы, а таксама ўспаміны, публіцыстыка і лісты, напісаныя ім у ранні перыяд творчасці (віленска-друйска-харбінскі) ды позні, эміграцыйны, калі пасля перажытых рэпрэсій ён жыў у Лондане (Марыян Гаўз). Сярод іх такія знакамітыя ў свой час творы, як вершы з віленскага зборніка «Беларускія цымбалы» (1933), напісаная ў Харбіне, а выдадзеная ў Вільні аповесць «Хлапец» (1935), успаміны з лагернага жыцця «Кітай, Сібір, Масква» (1962).

Пяцьдзесят восьмы том кніжнага праекта «Беларускі кнігазбор».

Тарановіч Алякс. Берлінская мазаіка: эсэ. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 256 с. – (Бібліятэка часопіса «Дзеяслоў»; вып. 13.)

Кнігу склалі эсэ вядомага мастака і пісьменніка Алякса Тарановіча. З 1998 года ён жыве ў Нямецчыне. Жыццю на чужыне, сучаснай Нямецчыне і немцам, а таксама Беларусі і беларусам прысвечаныя эсэ з яго новай кнігі.

«Праза і эсэістыка Алякса Тарановіча зачаравала чытачоў часопіса «Дзеяслоў» сваёй лірычнай паэтычнасцю і метафарычнай вобразнасцю, якія дзіўна спалучаюцца з вострай сацыяльнасцю, надзённасцю і ўражваюць назіральнасцю аўтара», – гаворыцца ў анатацыі да кнігі.

Віцьбіч Юрка. Лішоно Габоо Бйрушалайм: даваенная проза. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 232 с. – (Бібліятэка Бацькаўшчыны; кн. 19)

Кніга складаецца з найбольш адметных твораў даваеннай прозы, якія ўпершыню ў Беларусі публікуюцца асобным выданнем. Гэтыя тэксты сведчаць пра своеасаблівы стыль пісьменніка, што выразна вылучаўся з канонаў тагачаснага савецкага пісьменства. Акампануюць ім успаміны і лісты, прысвечаныя

літаратурнаму працэсу ў Беларусі ў 1920–1930-х гг. Выданне з'яўляецца новай спробай вяртання творчай спадчыны Юрка Віцьбіча ў Беларусь і разлічана як на літаратуразнаўцаў і гісторыкаў, гэтак і на ўсіх аматараў беларускай літаратуры.

Карамэзаў Віктар. Мастак і парабкі: раман. – Мінск: Медысонт, 2011. – 272 с.

У цэнтры рамана выдатны расійскі мастак, сябар Сурыкава, Рэпіна, Паленава, Васняцова – Мікалай Неўраў, які жыў, трагічна загінуў і пахаваны ў Лыскаўшчыне, што пад Круглым на магілёўшчыне, на пачатку мінулага стагоддзя. Вядомы беларускі пісьменнік Віктар Карамэзаў доўгі час вывучаў

абставіны жыцця і трагічнай смерці Неўрава ў Лыскаўшчыне. Вынікам гэтай шматгадовай працы з'явіўся раман, які ўпершыню выходзіць да шырокага чытача.

Някляеў Уладзімір. Кон: вершы двух стагоддзяў, выд. пашыр. – Мінск: Лімарыус, 2011. – 296 с.

Кніга аб'яднала пад адной вокладкай вершы, напісаныя на працягу 42 гадоў: зборнікі «Адкрыццё», «Вынаходцы вятроў», «Знак аховы», «Наскрозь», «Прошча», «Так», а таксама новыя вершы: «Кон» (новая кніга) і «Лісты да волі» (турэмныя вершы). Своеасаблівае

выбранае выйшла да 65-годдзя з дня нараджэння паэта.

Кулікоў Ігар. Паварот на мора: вершы. – Мінск, 2011. – 94 с.

Чаканая кніга маладога паэта, сёлетняга лаўрэата прэміі «Дэбют» імя Максіма Багдановіча, творы якога палюбіліся аматарам сучаснай беларускай паэзіі. Інтэлектуальнае, вобразнае, маляўнічае пісьмо. Багатае на нечаканыя параўнанні і адкрыцці. Якімі паэт шчодро дзеліцца са сваімі чытачамі... Вершы па волі аўтара знешне падобныя да прозы, але маючы рыфмы і рытміку, то ўзбуджаюць, то закалыхваюць, як песні-медытацыі з невядомай рэлігіі, а дакладней – далёкага паганства...

Сямашка Віктар. ReRa: вершы. – Мінск: Галіяфы, 2011. – 80 с.

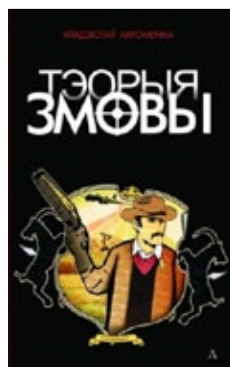
У кнізе паэта, музыкі, радыёвядоўцы Віктара Сямашкі прадстаўлены

цыкл вершаў «ReRa». Тэксты пісаліся пераважна ў другой палове 2008 года падчас візітаў аўтара на Лагойшчыну. Рэра – гэта беларускае дыялектнае слоўца, што абазначае неахайнага чалавека. Паэзія Віктара Сямашкі наскрозь прасякнута яго музыкай. Ён музыка гурта інтуітыўнай імправізацыі «Князь Мышкін», і гэты музычны кірунак наклаў пэўны адбітак на ягоную паэзію.

Антон Францішак Брыль. Не ўпаў жолуд: вершы. – Мінск: Логвінаў, 2011. – 48 с. – (Галерэя «Б»)

Антон Францішак Брыль з'яўляецца фіналістам конкурсу маладых літаратараў імя Уладзіміра Караткевіча ў 2005 годзе. Чытачам вядомы як перакладчык Ейтса, Катула, Джона Толкіна, Сюзаны Кларк, ірландскіх народных казак ды стараангельскай паэзіі. У дэбютны паэтычны зборнік увайшлі лепшыя вершы, напісаныя за апошнія 7 год, і дзве невялікія паэмы. «На значны адсотак кніга прысвечаная міфапаэтыцы», – лічыць аўтар Антон Францішак Брыль.

Ахроменка Уладзіслаў. Тэорыя змовы: кінараман-фарс. – Мінск: Логвінаў, 2011. – 258 с.

Раман Уладзіслава Ахроменкі з правакацыйным назовам «Тэорыя змовы» ў парадаксальнай і жорсткай форме ставіць тыя беларускія пытанні, якія многія баяцца сабе задаць нават у думках. Адказы гучаць іранічна, цынічна, непрадказальна і радыкальна. «Калі твая зброя – кулямёт MG-42, а не дыктавы нож, калі ты атрымліваеш асалоду ад

шляхотнага каньяку, а не закіслага піва, калі ты чытаеш папяровыя кнігі, а не бязглуздыя сайты – гэты раман для цябе. Калі ты сапраўдны аматар вострасюжэтных інтрыгаў, шматкадовых авантураў і феерычных пагоняў – без ваганняў бяры ў рукі кнігу», – сцвярджаюць тыя, хто ўжо прачытаў гэты раман.

«ПрайдзіСвет» назваў найлепшых

15 чэрвеня ў кнігарні «Логвінаў» прайшла цырымонія ўручэння прэміі інтэрнэт-часопіса «ПрайдзіСвет» за найлепшыя пераклады 2010 году. Прэмія ўручалася ў трох намінацыях: 1. Проза; 2. Паэзія; 3. Публікацыя ў «ПрайдзіСвеце».

Уручэнне было з невялікім спазненнем прымеркаванае да другой гадавіны часопіса, якая была 27 траўня.

На цырымоніі ўручэння выступілі ўсе шэсць суддзяў – Лявон Баршчэўскі, Аляксандр Фядута, Барыс Пятровіч, Марына Рагачэўская, Ганна Янкута і Людміла Рублеўская, якія падзяліліся з прысутнымі сваімі ўражанымі ад працаў сёлетніх намінантаў і расказалі пра асноўныя крытэры судзейства.

Пераможцай у намінацыі «Проза» стала Вольга Калацкая з перакладам рамана «Мужчына і хлопчык» Тоні Парсанза, зробленага з ангельскай мовы і надрукаванага ў часопісе «Дзеяслоў» (№ 44–46). Спадарыня Вольга адразу ж захацела раздзяліць прэмію з самім аўтарам, а таму рэдакцыя часопіса звяртаецца да ўсіх сваіх чытачоў: сустрэнецца Тоні Парсанза – папрасіце яго, калі ласка, звязанца з Вольгай Калацкай!

Прэмію ў намінацыі «Паэзія» атрымаў Андрэй Хадановіч за пераклады вершаў Арцюра Рэмбо, а таксама ўкраінцаў Мар'яны Саўкі, Андрэя Бондара і Дзмітра Лазуткіна. Свой выступ пераможца прысвяціў дваім сёлетнім намінантам – перакладчыкам прозы Марыне Шодзе і Паўлу Касцюкевічу.

Пасля ўганаравання Андрэя Хадановіча сябра рады часопіса «ПрайдзіСвет» Паліна Маслянкова правяла конкурс на веданне гледачамі і самімі намінантамі тых твораў, што трапілі ў гэтым годзе ў шорт-лісты. Конкурс прайшоў з пераменным поспехам, аднак большасць прызоў, падрыхтаваных кнігарняй «Логвінаў», усё ж знайшла сваіх пераможцаў.

Пераможцам намінацыі «Публікацыя ў «ПрайдзіСвеце» стаў Сяргей

Сматрычэнка, які са звычайнай перакладчыкай сціпласцю выказаў думку, што атрымаў прэмію як самы вялікі «прайдзісвет» з шорт-ліста.

Прэмія інтэрнэт-часопіса «ПрайдзіСвет» за найлепшы пераклад была заснаваная ў 2010 годзе. Сімвалы прэміі – статуэткі, што выяўляюць перакладчыка-«прайдзісвета», – ужо два гады запар рыхтуюць мастакі Алесь Бусел і Лізавета Лянкевіч.

prajdzisvet.org

Семінар выдаўцоў

Дзве краіны Вышаградскай групы наведала дэлегацыя беларускіх незалежных выдаўцоў.

У галерэі «Артатэка» гарадской бібліятэкі Браціславы прайшла дыскусія на тэму «Выдавецкі бізнес у Славакіі

(невялікія выдавецтвы, іх роля і функцыянаванне на рынку; аўтарскія правы; маркетынг і распаўсюд)» з удзелам Attila Agoston (выдавецтва «Kalligram»), Albert Marenčin («Marenčin PT»), KK Bagala (literarniklub.sk).

Наведалі ўдзельнікі семінара і буйныя выдавецтвы «Ikar» і «Slovart».

У чэшкім Брно праца працягвалася ў выдавецтве «Větrné mlýny» і ў рэдакцыі часопіса «RozRazil». У кангрэс-зале тэатра «Husa na provázku» быў арганізаваны круглы стол на тэму «Выдавецкая справа ў Беларусі».

Гаворку «Выдавецкі бізнес у Брно» правёў Marek Sečkař («выдавецтва Host»), а міні-лекцыю «Чэшскі кніжны рынак, чытачы і электронныя публікацыі» прачытаў Pavel Řehořík (выдавецтва «Větrné mlýny»).

Пасля прагляду двух дакументальных фільмаў з цыклу «Беларусь ёсць паэзія» адбыўся абмен думкамі на тэму «Літаратура і кіно» (фільм і рэклама; эканамічны бок дзейнасці выдавецтва), а на заканчэнне былі рэпрэзентаваныя найбольш вядомыя сучасныя чэшскія аўтары і найбольш папулярныя кнігі.

Хочацца спадзявацца, што ў выніку семінара з'явіцца новыя пераклады, публікацыі і выданні.

Уладзімір Сіўчыкаў, фота аўтара.

■ НАВУКА/ПУБЛІЦЫСТЫКА/ДАВЕДНІКІ

Беларусь превьше всего! (О национальной белоруской идее). Составление, перевод, научное редактирование А. Е. Тараса. – Смоленск: Посох, 2011. – 240 с. – (Неизвестная история)

Ідэалогія любой нацыянальнай дзяржавы павінна грунтавацца на дакладна сфармуляванай нацыянальнай ідэі. Гэты тэзіс надзвычай актуальны для Беларусі, дзе тытульная нацыя складае 83% насельніцтва. Нягледзячы

на здабытую каля 20 гадоў таму незалежнасць, беларуская нацыянальная ідэя яшчэ не выпрацавана. Прычыны – панаванне сляянскай псіхалогіі, папулярнасць тэорыяў сацыялістычнага толку, а таксама шэраг іншых фактараў. Аўтары артыкулаў, сабраных у кнізе, разглядаюць змест нацыянальнай ідэі пад рознымі пунктамі погляду і даюць адказы на пытанні. У сукупнасці гэтыя адказы канструюць нацыянальную ідэю, адэкватную сучаснаму перыяду нашай гісторыі.

Предыстория Белорусов. С древних времен до XIII века. Под общ. ред. А. Е. Тараса. – Минск: Харвест. – 2010. – 544 с. – (Неизвестная история)

Кніга прысвечана пытанням этнагенезу беларусаў за перыяд ад новага каменнага века (3-2 тыс. да нашай эры) і да XIII стагоддзя пасля пачатку нашай эры. Аўтары артыкулаў дзеляцца на дзве групы. Адны з'яўляюцца прыхільнікамі традыцыйнай тэорыі, згодна з якой продкамі беларусаў былі славяне. Прыхільнікі іншай канцэпцыі даказваюць, што нашы продкі – балцкія плямёны, якія прынялі ў сярэднявеччы славянскую граматыку і хрысціянскае веравучэнне. У сувязі з гэтым разглядаецца праблема паходжання беларускай мовы. Кніга добра ілюстраваная, разлічана на шырокае кола чытачоў.

рыі, згодна з якой продкамі беларусаў былі славяне. Прыхільнікі іншай канцэпцыі даказваюць, што нашы продкі – балцкія плямёны, якія прынялі ў сярэднявеччы славянскую граматыку і хрысціянскае веравучэнне. У сувязі з гэтым разглядаецца праблема паходжання беларускай мовы. Кніга добра ілюстраваная, разлічана на шырокае кола чытачоў.

Лыч. Л. Национально-культурное жьццё на Беларусі ў часы вайны (1941–1944 гг.) – Вільня: Наша будучыня, 2011. – 332 с.: ил. – (Неизвестная история)

У недалёкім мінулым «партыйныя даследчыкі» малявалі жьццё былых савецкіх грамадзян на акупанай тэрыторыі Беларусі як адно працяглае катаванне злымі ворагамі, як знішчэнне беларускага народу.

На самой жа справе, калі параўнаць жьццё беларусаў «пад немцамі» са сталінскім тэрорам і русіфікацыяй 30-х гадоў, дык бачна, што тут адбывалася сапраўднае адраджэнне беларускай мовы і школы, беларускай царквы і беларускай культуры. Пра гэта чэталы даведаюцца з кнігі вядомага даследчыка айчынай культуры, доктара гістарычных навук, прафесара Леаніда Лыча. Яна разлічана на шырокае кола чытачоў, бо і сёння людзі цікавяцца тым, што давялося перажыць нашаму народу ў часы акупацыі.

Ителлектуальная история белорусского национализма: Краткий очерк (Под редакцией А. Е. Тараса). – Смоленск: Посох, 2011. – 221 с.: ил. – (Неизвестная история)

Кніга знаёміць чытачоў з асноўнымі ідэямі, канцэпцыямі і персонамі беларускага нацыянальнага руху за 100 гадоў. Свой аналіз аўтар пачынае з разгляду поглядаў Ф. Багушэвіча (першага тэарэтыка беларускага нацыяналізму) і заканчвае яго тэорыямі сучасных аўтараў. Безумоўнай вартасцю даследавання з'яўляецца тое, што аўтар удзяліў шмат увагі пытанням нацыяналізму ў беларускай мастацкай літаратуры, а таксама ідэйнай спадчыне нашай эміграцыі.

Кніга знаёміць чытачоў з асноўнымі ідэямі, канцэпцыямі і персонамі беларускага нацыянальнага руху за 100 гадоў. Свой аналіз аўтар пачынае з разгляду поглядаў Ф. Багушэвіча (першага тэарэтыка беларускага нацыяналізму) і заканчвае яго тэорыямі сучасных аўтараў. Безумоўнай вартасцю даследавання з'яўляецца тое, што аўтар удзяліў шмат увагі пытанням нацыяналізму ў беларускай мастацкай літаратуры, а таксама ідэйнай спадчыне нашай эміграцыі.

Грицкевич А. П. Борьба за Украину, 1917–1921. Под науч. ред. А. Е. Тараса. – Минск: Современная школа, 2011. – 528 с.: ил. – (Неизвестная история)

Рэальная гісторыя рэвалюцыі, інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны ва Украіне невядомая чытачам Расіі і іншых краін СНД. Савецкія аўтары замоўчвалі гісторыю ўкраінскага нацыянальнага руху, а дзеячаў нацыянальных партый, якія змагаліся за незалежнасць Украіны, таўравалі як «ворагаў» украінскага народа.

Рэальная гісторыя рэвалюцыі, інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны ва Украіне невядомая чытачам Расіі і іншых краін СНД. Савецкія аўтары замоўчвалі гісторыю ўкраінскага нацыянальнага руху, а дзеячаў нацыянальных партый, якія змагаліся за незалежнасць Украіны, таўравалі як «ворагаў» украінскага народа. Шмат чаго наогул хавалася (напрыклад, гісторыя Заходнеўкраінскай народнай рэспублікі). Насуперак сапраўдным фактам, савецкія гісторыкі сцвярджалі, што ўкраінскі народ нібыта імкнуўся да аб'яднання з Расіяй, падтрымліваў бальшавікоў і савецкую ўладу, змагаўся з уласнымі нацыяналістамі. Аўтар прапанаванай кнігі разглядае пытанні гісторыі Украіны ў XX стагоддзі з нацыянальных пазіцый, пазбягаючы пры гэтым крайнасцяў у ацэнках. Кніга разлічана на шырокае кола чытачоў.

Захаревич С. С. Сталинский бросок на юг. Под общ. ред. А. Е. Тараса. – Минск: Современная школа, 2011. – 464 с.: ил. – (Неизвестная история)

Аўтар кнігі даказвае, што з сярэдзіны 1920-х гадоў Сталін распрацоўваў план захопу чарнаморскіх праліваў Басфор і Дарданэлы. «Чырвоны цар» намерваўся ажыццявіць даўнюю мару ўладароў Маскоўскай дзяржавы, але рабіў гэта ён гэтак утойліва,

што гісторыкі ў сваёй большасці дагэтуль «не заўважылі» яго падрыхтоўку да «кідка на Поўдзень». Тэрмін пачатку гэтай аперацыі напрамую залежаў ад падзей у Еўропе, у першую чаргу ад даты высадкі германскіх войскаў на брытанскія астравы. Аўтар сцвярджае, што Сталін нароўні з Гітлерам сыграў найважнейшую ролю ў падрыхтоўцы і развязванні Другой сусветнай вайны. Ён таксама дае ясны адказ на пытанне пра тое, ці рыхтавалася кіраўніцтва Савецкага Саюза да нападу на Германію летам 1941 года. Кніга разлічана на шырокае кола чытачоў.

Голденков М. Империя. Собрание земель русских. – Минск: Современная школа, 2011. – 256 с.: ил. – (Неизвестная история)

Інфармацыя, выкладзеная ў гэтай кнізе, не ўяўляе ніякай таямніцы. Аднак па прычынах, якія склаліся гістарычна, яе не прынята шырока абмяркоўваць і даследаваць. Аўтар лічыць гэта вялікай памылкай, таму што скажэнне гістарычнай інфармацыі нараджае толькі сустрэчнае скажэнне і тармозіць працэс ліберальных пераўтварэнняў у грамадстве. Менавіта імперскае скажэнне гісторыі нараджае экстрэмісцкія плыні. Аб'ектыўны ж аналіз гісторыі і ёсць шлях да народнай згоды.

Голденков М. Русь – другая история. – Минск: Букмастер, 2011. – 384 с.

Гэтая кніга – пошук адказаў на тэмы пытанняў, якія задаюць настаўнікам не ў меру цікаўныя школьнікі, не атрымліваючы ясных тлумачэнняў. Хто ж такія старажытныя рускія, продкі ўкраінцаў, рускіх Расіі і беларусаў? Чаму адны з іх як на старэйшага брата пазіраюць на Маскву, а іншых паварочвае ў зваротны бок? Што ёсць Беларусь, Русь, Расія, Масква і нашы продкі русы? Кніга адрасавана шырокаму колу чытачоў.

Голденков М. Наполеон и Кутузов: неизвестная война 1812 г. – Минск: Букмастер, 2011. – 320 с.

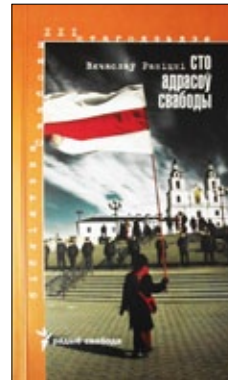
Як лічыць аўтар, няма больш міфалагізаванай вайны ў гісторыі Расіі. Яна перанасычана белымі плямамі, асабліва гэта датычыцца тэрыторыі заходніх межаў Імперыі. Падзеі вайны з Напалеонам асвятляліся вельмі супярэчліва, старонна і выбарча. Аўтар прапонуе чытачу малавядомыя факты, дакументальныя сведчанні і розныя пункты гледжання, каб кожны мог сфармаваць уласны погляд на падзеі тых дзён. Кніга адрасавана шырокаму колу чытачоў.

Матьвацьці супраціву: кніга апытанняў (пад рэдакцыяй Андрэя Дынька і Валера Булгакава). – Вільня: Інстытут беларусістыкі, Беласток: Беларускае гістарычнае таварыства, 2011. – 188 с.

Кніга была задуманая пасля Плошчы-2006 і падрыхтаваная да друку да Плошчы-2010. Мэта яе была акрэслена так: «высветліць найбольш тыповыя матывы і погляды, стаўленні і адчуванні, зразумець найбольш тыповыя базавыя ўзаемасувязі паміж выхаваннем, адукацыяй, жыццёвым досведам і грамадзян-

скай актыўнасцю...» Дзеля гэтага былі апытаныя больш за трыццаць «прадстаўнікоў беларускай грамадзянскай супольнасці», сярод якіх журналісты, гісторыкі, моладзевыя і грамадскія актывісты. Светлай памяці Віталі Сіліцкі ў грунтоўнай прадмове «Тры хвалі, чатыры шляхі» падводзіць вынікі гэтага апытання, зыходзячы ўжо яшчэ і з падзеяў, што адбыліся пасля яго (апытання) – 19 снежня 2010 года. «Сам «выбух» той снежаньскай ночы толькі пацвердзіў устойлівае існаванне патэнцыялу для палітычных і сацыяльных альтэрнатыв у грамадстве».

Вячаслаў Раціцкі. Сто адрасоў свабоды. 1980-2010. (Бібліятэка Свабоды. XXI стагоддзе) – Радзё Свабодная Эўропа/Радзё Свабода. 2011. – 330 с.

«Сто адрасоў свабоды» – сто экспедыцый на выспы супраціву, дзе здабывалася незалежнасць Беларусі і працягваецца змаганне за свабоду. Кніга ахоплівае перыяд ад пачатку 1980-х гадоў да 19 снежня 2010 года і можа служыць дапаможнікам будучым экскурсам, краязнаўцам і мясцовым уладам для ўсталявання мемарыяльных шыльдаў.

Галіна Руднік. Птушкі пералётныя. (Бібліятэка Свабоды. XXI стагоддзе) – Радзё Свабодная Эўропа/Радзё Свабода. 2011. – 192 с.: ил.

«Птушкі пералётныя» – кніга палёту беларускай дзяўчыны з Бабруйска супраць урагану гісторыі над сталінскімі расстрэламі, нямецкай акупацыяй, лагерамі для перамешчаных асоб у Амерыку і вяртання на заклік Рады БНР у Еўропу, каб працаваць на Радзё Свабода ад пачатку Беларускай службы да краху савецкай імперыі. Унікальны голас пераможцы...

Луцкевіч Антон. Да гісторыі беларускага руху. Выданьне 2-е, дапоўненае і папраўленае. – Беласток: Беларускае гістарычнае таварыства; Вільня: Інстытут беларусістыкі, 2010. – 342 с.

У 2003 годзе накладам 300 асобнікаў надрукавалі кнігу Антона Луцкевіча (29.01.1884–23.03.1942) «Да гісторыі беларускага руху». Той наклад даўно разышоўся, і кніга стала маладаступнаю. За сем гадоў, што прайшлі з таго часу, як кніга выйшла ў свет, узбагацілася наша веданне і гісторыі гэтага руху, і творчае спадчыны Антона Луцкевіча, і яго ролі ў гэтым руху. Таму чытачам прапонуваецца не проста другое, а дапоўненае і папраўленае выданне зборніка «Да гісторыі беларускага руху». Кніга мае такі заглавак, бо тэксты, змешчаныя ў ёй, – гэта падрыхтоўчы матэрыял для тых, хто некалі возьмецца і напіша фундаментальную гісторыю барацьбы за вызваленне беларускага народу ад сацыяльнага, нацыянальнага, палітычнага і духоўнага ўціску. Уласна кажучы, уся творчасць Антона Луцкевіча – як бы дзённік гэтае барацьбы, самае жывое яе сведчанне.

Жыць у іншым свеце

Сяргей Календа. Іржавы пакой з белымі шпалерамі. – Мінск: 2011.

Кніга складаецца з дзвюх частак – збору апавяданняў «Волкі хлеб» і літаратурнага праекта «Апранутыя апавяданні». Пачнём з дэсерту, то бок з літаратурнага праекта. Мне нават падаецца, што кнігу лепш пачынаць чытаць з другой часткі, прызнаюся, што з-за цікаўнасці да гэтага самага «праекту» я рабіла менавіта так. І мая цікаўнасць была задаволеная. Праект сапраўды варты ўвагі. У невяліччай прадмове Сяргей зазначае: «Гэта аўтарская інтэрпрэтацыя альбо, калі хочаце, асабісты адказ на раман Пітэра Грынуэя «Золата», тут адзежа становіцца здольнай на метафару, а чалавек – на перажыванні і пачуцці». У чым жа сутнасць пераймання і вобразу адзежы, «здольнай на метафары»? А ў тым, што ў кожным апавяданні праекту, раскажваецца гісторыя рэчы (штаноў, саколка, паліто, шаліка, сукенкі), якая мае аднаго першапачатковага гаспадара, а потым – праз мінскую пратэстанцкую царкву «Добрая вестка» ці краму Second Hand – яна, натуральна, знаходзіць новага ўладальніка, які або чымсьці падобны да першага, або цалкам супрацьлеглы і па характары, і па жыццёвых памкненнях. Усе героі па сутнасці розныя, яны жывуць у розных гарадах, рэальных і прыдуманых, маюць розныя заняткі і лад жыцця, рознае сацыяльнае становішча. З імі адбываюцца часам звычайныя, а часам зусім неверагодныя падзеі (нават у духу магічнага рэалізму). У іх вырастаюць крылы, яны абменьваюцца вопраткай у сне, захапляюцца экзатычнымі раслінамі і самі становяцца да іх падобнымі.

Многа кароткіх апавяданняў, усе героі розныя, не ведаюць адзін аднаго – дзе цэласнасць, запытаецца вы. І слушна заўважыце. Але цэласнасць усё ж ёсць, і дасягаецца яна некалькімі шляхамі. Па-першае (і тут я дайшла да свайго любімага вобраза), усе гісторыі аб'ядноўвае адзін агульны герой, які, як бог, мае права распараджацца лё-

самі рэчаў і, адпаведна, уплываць на жыцці людзей, ну хаця б нязначна. Гэта ўсемагутны пастар Ігнат, што працуе ў царкве «Добрая вестка» і размяркоўвае вопратку – гуманітарную дапамогу. Ён добры, у меру шчыры, як і належыць пастару, цалкам задаволены сабой. Натуральна, часам карыстаецца службовым становішчам і знаходзіць у гурбе рознай вопраткі менавіта яму патрэбныя рэчы. Нейтральная жыццёвая пазіцыя пастара дазваляе яму быць добрым «правадніком», чаго не скажаш пра ўладальніка крамы Second Hand Валянціна, калегу пастара па размеркавальніцкім абавязку. Валік усё ж рэчы прадае, то бок не можа параўноўвацца ў магутнасці з пастарам Ігнатам, які адзежай (і мінулым, што яна ўжо мае) шчодро адорвае прыхаджан і простых наведвальнікаў царквы...

Завяршае праект цыкл апавяданняў пра калядныя падарункі, што атрымліваюць дзеці-насельнікі дома-інтэрната. А вось гэта чытво не з лёгкіх. Тут аўтар можна параўнаць са стаматолагам, які, дабраўшыся да нерва ў зубе, нібыта наўмысна яго ўдвесь час крапае інструментамі. Чытаеш і думаеш: хутчэй бы гэта усё скончылася... і сканчаецца, але апавяданнем «Кругаворот», дзе ў цэнтры ўвагі зноў усемагутны пастар Ігнат, і яго справа размеркавання вопраткі.

А цяпер вернемся да першай часткі кнігі – збору апавяданняў «Волкі хлеб», менш цікавай з пункту гледжання эксперыментальнасці, але не менш значнай па сваім сэнсавым напам'яненні. Тут дзейнічае (у большасці апавяданняў, але не ва ўсіх), адзін герой, Гераня Латураў, які «хацеў бы жыць у іншым свеце», і гэты іншы свет робіцца бліжэйшым, але ж сам Гераня «жыве на адной з суседніх сценак» побач з аўтарам. Тут адчуваецца ўплыў бітнікаў (Керуака і Кізі), Чарльза Букоўскі, тут ёсць развагі пра творчасць і каханне, брутальныя расповеды (якія па духу больш адпавядаюць першай кнізе Календы) пра смерць у стоце сена і пра забойства

ў дарозе – зноў жа сімвалічная бітнікаўская дарога.

Ёсць у зборы апавяданняў і вельмі яркі аўтабіяграфічны твор (думаецца, яны ўсе ў нейкай ступені аўтабіяграфічныя), але аўтабіяграфічны не толькі для аднаго Календы, але і для ўсяго пакалення дзяцей, хто рос у 1990-х. Напэўна, таму ён так «чапляе», бо распавядае пра знаёмыя з дзяцінства рэчы, уласцівыя «генерацыі фанцікаў і фішак». Усе мы, дзеці гэтага часу, гулялі ў «Тэтрыс» і «Марыё» на прыстаўках, падлучаных да старых чорна-белых тэлевізараў, збіралі фанцікі, з захапленнем глядзелі каляровыя мультыкі Уолта Дыснэя, наведвалі многія гурткі. «Мы імкнуліся кімсьці быць, мы імкнуліся да назапашвання навываў і ведаў, якія ў будучыні разаб'юцца аб сцены непаразумення і непатрэбнасці», – разважае аўтар.

Ці варты чытаць новую кнігу Сяргея Календы? Адназначна, варты. Хаця б для таго, каб зразумець нас, пакаленне «фанцікаў і фішак», каб убачыць свет вачыма яго прадстаўніка, адукаванага, але да канца не самарэалізаванага. Але вернемся яшчэ раз да «мінскасці» Сяргея. Яна так і прасвечваецца праз усе яго апаведы і развагі, якія ў сваю чаргу выдаюць маладога чалавека з чыста гарадской свядомасцю...

Марына Весялуха.

«...Наша літаратура – лепшая ў свеце»

С (Пачатак на стар 1)
Якія пытанні яны задаюць? Самыя розныя, найбольш пра беларускую мову як з'яву, неабходную грамадству і дзяржаве.

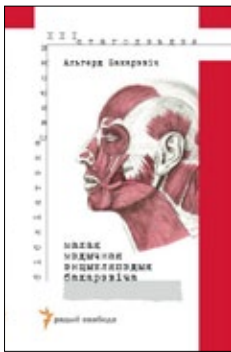
– Сустрэчы часта адбываюцца ў бібліятэках. Творы якіх сучасных беларускіх літаратараў можна знайсці на кніжных паліцах? Ці ёсць увогуле

цікавасць да беларускага слова, беларускай літаратуры?

– Скажу так: нашу кнігу з рукамі не адрываюць, але цікавасць да нашай кнігі ёсць. Я хацеў бы, каб чытачамі была лепш засвоена класіка, у першую чаргу проза Максіма Гарэцкага і Кузьмы Чорнага – у гэтых творцаў можна вучыцца беларускаму мысленню. Я люблю пе-

рачытваць «На ростанях» Якуба Коласа і разумею, чаму Якуб Колас па сутнасці сваёй (а не толькі па афіцыйнай адзнацы!) – народны пясняр! У бібліятэках ёсць усё, што дапаможа маладой душы стаць беларускай душой! Я люблю бібліятэкараў і настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры...

■ «ДЗЕЯСЛОЎ» РАІЦЬ

Бахарэвіч Альгерд. *Малая медычная энцыклапедыя Бахарэвіча.* (Бібліятэка Свабоды XXI стагоддзе). – **Радые Свабодная Еўропа/Радые Свабода, 2011. – 320 с. [іл].**

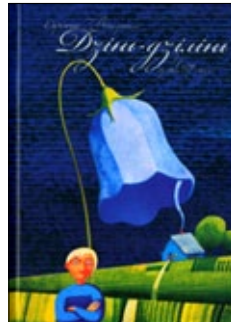
Арыгінальная ідэя (задума) кнігі, арыгінальнае ажыццяўленне (рэалізацыя) яе, арыгінальны падбор апісаных (разгледжаных) органаў і хваробаў, арыгінальнае... Арыгінальнае ўсё, што робіць (стварае) Альгерд Бахарэвіч і чым час ад часу здзіўляе сваіх чытачоў. Нечаканая кніга для тых, хто любіць Бахарэвіча прэзайма (творцу), чаканая для тых, хто слухае (і чытае на сайце) Радые Свабода. «Малая медычная энцыклапедыя Бахарэвіча» яскрава адлюстроўвае сённяшні стан (хваробу) нашага грамадства, «якому тэрмінова трэба медычная дапамога і якое яе катэгарычна адхіляе»...

Бутрым Венанцы. *Майкліявы сумныя птушкі: эсэ, апавяданні, аповесці.* – **Смоленск-Пресс, 2011. – 354 с.**

Кніга прозы Венанцы Бутрыма доўга чакала свайго часу. Ён быў вядомы ў сваіх родных Баранавічах і Беларусі найперш як мастак і паэт. А як прэзайма дэбютаваў пуб-

лікацыяй у часопісе толькі ў сорок гадоў. Выйшлі тры кнігі пазэіі Венанцы Вікенцьевіча, ён удзельнічаў у шматлікіх выставах, а проза ўсё заставалася на потым. Таму першая кніга апавяданняў і эсэ выйшла... праз восем гадоў пасля смерці, дзякуючы намаганням сяброў і ўдавы. Можна парадавацца, што гэта здарылася, і пашкадаваць, што такі незвычайны талент столькі гадоў заставаўся нам невядомым і па годнасці неацэненым...

Вітушка Сяргей. *Дзінь-дзілінь: пара гуляць у казкі, ілюстрацыі Міхала Анемпадыстава.* – **Мінск: Зміцер Колас, 2011. – 114 с. [іл].**

Хто з нас, расказваючы казкі сваім дзецям ці ўнукам, раптам не пачынаў фантазіраваць і дадумаваць вядомыя сюжэты, заўважаючы, што менавіта гэта асабліва падабаецца малым. Але ніхто не здагадаўся запісаць свае версіі казак паводле вядомых сюжэтаў

з фальклору ці літаратуры. Зрабіў гэта з дапамогай сяброў Сяргей Вітушка. Сам ён сцвярджае: «Ніякія гэта не казкі-выдумкі. Гэта чыстая праўда. Я доўгі час жыў ды працаваў у Вільні і Менску з ваколіцамі. І ўсе апісанья мною імёны, адрасы, рэчы і падзеі адпавядаюць рэальнасці. Так што смела бярыце гэтую кнігу як інструкцыю і рушце ў сапраўднае падарожжа». Дададзім: у найцікавейшае падарожжа ў нашу гісторыю, па нашых гарадах, святах і сімвалах, і, вядома ж, па нашых казках...

■ КАНТАКТЫ

Падазненія ў бюлетэні кнігі Вы можаце замовіць непасрэдна ў выдаўцоў па наступных кантактах:

Кніжныя серыі:

«Бібліятэчка «Дзеяслова»,
«Кнігарня пісьменніка»,
«Бібліятэка «Бацькаўшчыны»,
e-mail: knihanosza@gmail.com,
тэл.: +375 17 200 70 27

«Гарадзенская бібліятэка»,
e-mail: dzmuchavec@gmail.com,
тэл.: +375 29 133 87 17

ІП «Логвінаў»,
e-mail: logvinovpress@mail.ru,
тэл.: +375 29 667 47 57

ПУП «Кнігазбор»,
e-mail: bkniha@tut.by,
тэл.: +375 29 772 19 14

ПУП «Радыела-плюс»,
e-mail: siuchykau@gmail.com,
тэл.: +375 44 561 05 28

СТАА «Медысонт»,
e-mail: medisont@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 74 10

Выдавецтва «Галіяфы»,
e-mail: vish@bk.ru,
тэл.: +375 29 678 68 06

Выдавецтва «Лімарыус»,
e-mail: limarius@yandex.ru,
тэл.: +375 29 679 33 36

ІП «Зміцер Колас»,
e-mail: zkolas@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 35 65

«Кнігарня «Наша Ніва»,
e-mail: alaksandradyanko@gmail.com,
тэл.: +375 29 872 26 35

ІНФАРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ

Кніга
ноша

№ 10
жнівень, 2011

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ГА «САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ»; МГА «ЗБС «БАЦЬКАЎШЧЫНА»

Інфармацыйны бюлетэнь МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» і ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў».

Распаўсюджваецца на правах унутранай дакументацыі. Наклад 299 асобнікаў. № 10, 12.8.2011.

Адказы за нумар – А. Сачанка.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 15, 220030, тэл./факс: (+375 17) 200 70 27.

E-mail: knihanosza@gmail.com